

Urban Systems

شبکه‌ای از شهرها در یک کشور که با یکدیگر دارای تعاملات اقتصادی و اجتماعی هستند. این تعاملات به‌نحوی است که هر یک از شهرها بر سایر شهرها اثر می‌گذارند و از آن‌ها اثر می‌پذیرند و در مجموع به تعادل می‌رسند.

سیستم‌های شهری یک زمینه مطالعاتی است که در شاخه‌های گوناگون علوم از جمله مطالعات منطقه‌ای، جغرافیای شهری و منطقه‌ای و اقتصاد شهری و منطقه‌ای مورد کنکاش قرار گرفته است. در این رویکرد مجموعه شهری در یک کشور در واقع شامل عناصری هستند (شهرها) که بین آن‌ها تعاملات اقتصادی، تجاری، اجتماعی، مالی، اطلاعاتی، گردشگری و مانند آن وجود دارد و شبیه یک سیستم رفتار می‌کنند. برای اولین بار تعامل و ارتباط بین شهرهای گوناگون به‌صورت ضمنی با معرفی نظریه مکان مرکزی (Central Location Theory) به‌وسیله کریستالر (Christaller) و لوش (Losch) معرفی شد (Coffey et al., 1998:328). سپس با معرفی نظریه رتبه اندازه، قانون زیف (zipf) یا توزیع پرتو، که به بررسی سلسله‌مراتب شهری در یک مجموعه شهری می‌پردازند، توجه بیشتر به تعاملات بین شهری و وجود تعادل در مجموعه شهری جلب شد. اما با توسعه ابزارهای تحلیل سیستمی و نظریه تفکر سیستمی، به‌کارگیری رویکرد سیستمی در مطالعات شهری نیز توسعه پیدا کرد.

برخی سؤالاتی که در این زمینه مطالعاتی پاسخ داده می‌شود عبارتند از: چرا در یک سیستم شهری برخی شهرها بزرگ و برخی شهرها کوچک هستند؟ چرا تعداد شهرهای کوچک بسیار بیشتر از شهرهای بزرگ است؟ چرا اندازه شهرهای تخصصی کوچک‌تر از شهرهای غیرتخصصی است؟ در اقتصاد شهری تعاملات و روابط بین شبکه شهرها برای پاسخ به این سؤالات مورد توجه قرار می‌گیرد. یکی از

مهم‌ترین تعاملات بین شهرها از طریق مهاجرت است. در سطح خرد تعادل اقتصاد شهری موقعیتی است که در آن شهروندان تمایل به جابه‌جایی درون شهری نداشته باشند. اما سیستم شهری زمانی به تعادل می‌رسد که تمایل به مهاجرت بین شهری از بین رفته باشد (بروکنر، ۱۳۹۷: ۵۸ و ۷۹). یک الگوی کامل در رابطه با تعادل سیستم شهری به‌وسیله هریس و تودارو (Harris and Todaro, 1970:127) معرفی شده است. از جمله نظریه‌های اقتصادی دیگری که تعامل در سیستم شهری را از طریق مهاجرت مورد توجه قرار داد، نظریه کالای عمومی محلی است که به‌وسیله تایبوت (Tiebout, 1956:421) در پاسخ به نظریه مخارج عمومی سامونلسون (Samuelson, 1954:388) معرفی شد. از آنجا که سامونلسون نشان داده بود هیچ راه‌حل بازاری برای تعیین سطح مخارج عمومی وجود ندارد، تایبوت با فرض اینکه کالای عمومی محلی کالایی است که انتشار منافع آن محصور به محدوده جغرافیایی خاصی است، نشان داد سازوکار مهاجرت بین شهرها به‌نحوی عمل می‌کند که شهروندان ترجیحات واقعی خود را نسبت به میزان کالای عمومی محلی نشان دهند.

کتاب‌شناسی

- بروکنر، جان (۱۳۹۷). درس‌هایی در اقتصاد شهری، ترجمه ناصر یارمحمدیان، اصفهان: انتشارات دانشگاه هنر اصفهان.
- Coffey, W. J., Bourne, L. S., Randall, J. E. (1998). "Urban systems research: past, present and future: a panel discussion", *Canadian Journal of Regional Science*, 21, pp. 327-364.
- Harris, J. and M. Todaro (1970). "Migration, unemployment, and development: A two sector analysis", *American Economic Review*, no. 40, pp.126-42.
- Samuelson, Paul A. (1954). "The Pure Theory of Public Expenditure", *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 36, No. 4. (Nov., 1954), pp. 387-389.
- Tiebout, Charles M. A. (1956). "Pure Theory of Local Expenditures", *The Journal of Political Economy*, Vol. 64, No. 5. (Oct., 1956), pp. 416-424

ناصر یارمحمدیان

گروه اقتصاد شهری، دانشکده پژوهش‌های عالی هنر و کارآفرینی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران